

ONVERANTWOORD GOEDGELOVIG OF WELBEWUST MISLEIDEND?

De Nederlandse steun aan de oorlog in Irak: een reconstructie

Harry van Bommel en Guido van Leemput
Met een voorwoord van Jan Marijnissen

SP

Inhoudsopgave

ANP/EPA PHOTO/EPA/CHRIS KLEPONIS

Voorwoord: Samen verantwoordelijk voor openheid

Kabinet Balkenende IV is 22 februari 2007 van start gegaan. Premier Jan Peter Balkenende leidt Nederland al vijf jaar in een woelige periode met vele vragen en raadsels over de toedracht van belangrijke gebeurtenissen. Dé vraag die de laatste jaren door velen bij voortduring is gesteld: Wist onze regering dat er geen massavernietigingswapens in Irak waren? Wist onze regering dat ze niet de waarheid sprak, dat de Nederlandse bevolking misleid werd om steun aan de aanvalsoorlog tegen Irak te verlenen? Deze vraag heeft grote actuele en praktische betekenis. Als het waar is dat een regering moedwillig liegt dan moeten de verantwoordelijke ministers aftreden. Als de regering onwaarheden sprak omdat ze zélf is misleid, dan moet dat consequenties hebben voor onze relatie met de landen of instellingen die onze regering misleidde of bedroog. Het kan in ieder geval niet zonder gevolgen blijven.

Met het aantreden van de vierde regering Balkenende is er wel wat veranderd. Het CDA zit nog altijd in het centrum van de macht, maar anders dan in de vorige regeringen is de VVD niet langer de grote flankerende macht. Die partij is vervangen door de PvdA van Wouter Bos. Zijn PvdA heeft de afgelopen jaren steeds geroepen dat een onderzoek naar de ware toedracht van de oorlog tegen Irak absoluut nodig was. Sterker nog: een onderzoek zou bovenaan het programma staan als zij deel uit zou maken van de volgende regering. Tot verbijstering van velen heeft Bos echter de waarheidsvinding over deze oorlog wegonderhandeld.

De SP gaat er vanuit dat er alsnog een onderzoek komt; wij zullen daar in ieder geval voor blijven pleiten. In de Tweede Kamer, in de Eerste Kamer en in het publieke debat. In dit boekje vindt u een eerste reconstructie van de aanloop naar de oorlog tegen Irak en de wijze waarop in Nederland de discussie hierover is gevoerd. Wij pretenderen hiermee niet de volledige waarheid te presenteren, maar willen een indruk geven van de gebeurtenissen en vooral herinneren aan de feiten. Ter ondersteuning van ons beroep op het gezonde verstand van politici, om eindelijk verantwoording af te leggen en verantwoordelijkheid te nemen voor de steun aan een catastrofale oorlog. De politieke steun van de regering Balkenende I aan de aanval maakt haar medeverantwoordelijk voor de keten

van geweld die volgde op het eerste schot. De cijfers over het aantal oorlogsdoden variëren, maar dat het er vele tienduizenden zijn, is zeker. Daarvoor moet verantwoording worden afgelegd.

De vraag in de titel van dit boekje ‘Onverantwoord goedgelovig of welbewust misleidend?’ wordt nu niet door ons beantwoord. Aan de hand van deze reconstructie kan de lezer zichzelf vragen stellen, maar ze niet beantwoorden. Wel kan de lezer besluiten om steun te verlenen aan de roep om een parlementair onderzoek waarin alle vragen beantwoord worden, en waar duidelijk wordt hoe en door wie beslissingen zijn genomen. De SP zal alles doen wat in haar vermogen ligt om te zorgen dat er openheid komt over de oorlog in Irak. Want als we geen gelegenheid krijgen om van eerder gemaakte fouten te leren, worden we zo weer een volgende oorlog in gerommeld.

Jan Marijnissen

Inleiding: Leven in leugens

In de herfst van 2001 is de wereld een nieuw historisch tijdvak ingegaan. We leven sindsdien in een draaikolk van culturele en religieuze spanningen, oorlogen en geweld. De aanslagen op de VS op 11 september worden beleefd als een keerpunt in de wereldgeschiedenis. Nederland heeft haar deel gekregen en een rol gespeeld. Niet alleen met de politiek geïnspireerde moorden op Pim Fortuyn en Theo van Gogh, die de maatschappelijke verhoudingen in Nederland onder grote druk hebben gezet, maar ook door de steun van de regering aan grote oorlogen in Afghanistan en Irak. Dat begon onder Paars 2 met Wim Kok, die in oktober 2001 steun gaf aan de Amerikaanse aanval op Afghanistan. Nadat de regering Kok begin 2002 ten val was gekomen naar aanleiding van de bevindingen van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) over de val van Srebrenica in 1995, waren nieuwe verkiezingen noodzakelijk. Deze werden gehouden op 15 mei 2002 en werden volledig gedomineerd door de opkomst van Pim Fortuyn en diens gewelddadige dood op 6 mei 2002. De uitslag van de verkiezingen bracht niet alleen een daverende verrassing met 26 zetels voor de Lijst Pim Fortuyn, maar ook de terugkeer van het CDA in het centrum van de regeringsmacht. Het eerste kabinet-Balkenende hield niet lang stand en in januari 2003 trok Nederland opnieuw naar de stembus. De verkiezingsuitslag leidde tot lange onderhandelingen tussen de PvdA en het CDA, die uiteindelijk op niets uitliepen. Balkenende begon een tweede kabinet, met naast het CDA en de VVD nu D66, dat de positie van de LPF overnam. Maar voordat het zover kwam, begonnen de VS en Groot-Brittannië op 20 maart 2003 een aanvalsoorlog tegen Irak. In de onderhandelingen tussen PvdA en CDA was overeengekomen dat Nederland niet zelf met militairen aan de aanval zou deelnemen, maar wel politieke steun aan dit avontuur zou verlenen. Nederland werd door de VS geschaard bij de ‘Coalition of the Willing’, de verzameling landen die achter de aanval van de VS stonden. Behalve Engeland, Italië, Australië en Noorwegen bestond die ‘Coalitie van Bereidwilligen’ vooral uit landen als Tonga, Albanië, Moldavië en Ethiopië, die politiek en financieel zwaar afhankelijk zijn van de VS. Het overgrote deel van de wereldgemeenschap schaarde zich niet achter Washington.

Op 1 mei 2003 verklaarde president Bush dat de missie was volbracht. De leiding van Irak was verjaagd en een nieuw Amerikaans bestuur geïnstalleerd. De oorlog bleek echter niet ten einde en de massavernietigingswapens werden nooit gevonden.

Een gevleugelde uitdrukking is dat de waarheid het eerste slachtoffer van de oorlog is. Sinds 2001 zijn we

een periode van permanente oorlog ingegaan. We rollen van het ene strijdtoneel in het andere. Georganiseerd geweld is een normaal middel in de internationale politiek geworden. Maar oorlogen moeten gerechtvaardigd worden en in dit geval ontbreekt het aan overtuigende argumenten.

Het was de Tsjechische schrijver en latere president van Tsjecho-Slowakije Václav Havel die de dictatuur waarin hij tijdens de Koude Oorlog moest leven typeerde als een leven in leugens. Steeds deed hij een poging om in waarheid te leven, zoals hij het uitdrukte. De leugen waarmee de oorlog in Irak wordt gerechtvaardigd kan leiden tot een systeem waarin ook wij moeten leven in een maatschappij van leugens. Wie liegt moet veel onthouden en controleren wat anderen doen, om te voorkomen dat de verdekte waarheid bloot wordt gelegd. Zo'n maatschappij is onleefbaar. De weigering van de Nederlandse regering om openheid van zaken te geven kan niet standhouden. Daarom: open de archieven en laat ons weten waarom wij ten oorlog trokken in Irak!

Irak in de jaren ’80

De val van de Sjah van Perzië in 1979 leidde tot een strategische beleidswijziging in de NAVO en de VS. De VS besloten tot de oprichting van een apart commando, CENTCOM (een afkorting van Centraal Commando) genaamd, dat zich volledig zou gaan richten op het Midden-Oosten. Anders dan te vertrouwen op een politieke steunpilaar, zoals de verjaagde Sjah, zouden de Amerikanen een grote snelle interventiemacht opzetten die in staat moest zijn in korte tijd de Westerse belangen gewapenderhand veilig te stellen; belangen als grote oliebronnen en de vrije doortocht van grondstoffen naar industriële centra in het Westen.

Tegelijkertijd werd het Irakese bewind niet verhinderd in september 1980 tot de aanval tegen het revolutionaire Iran over te gaan. Daar was de islamitische overwinning nog geenszins zeker, een sterke linkse beweging maakte evenzeer aanspraak op de staatsmacht. De oorlog tussen Irak en Iran kwam het Westen niet slecht uit. Het was een aanval op de Iraanse revolutie en indien die revolutie toch zou slagen, wat gebeurde, dan werden de revolutionaire golven ingedamd door het dictatoriale maar seculiere Baath-bewind in Bagdad.

Irak werd dan ook gesteund in deze oorlog. Niet onbeperkt, maar duidelijk voldoende om het land op de been te houden. Het waren overigens niet alleen de VS die Irak steunden. Ook Frankrijk en Rusland, die in de jaren ’70 al grootschalige wapenleveranciers waren, profiteerden van de Irakese oorlogseconomie.

In de jaren ’70 werden de verhoudingen tussen Nederland en Irak gekenmerkt door spanningen, veroorzaakt door de Nederlandse politiek ten opzichte van Israël. Het dieptepunt lag in 1975, toen een Nederlander (Aaronson, die met de Koerdische guerrillero’s was opgetrokken) werd geëxecuteerd op beschuldiging van spionage voor Israël. Toch vertrok in 1979 een handelsmissie naar Irak. Het Nederlandse bedrijfsleven wilde profiteren van de Irakese oliedollars. De missie verwierf een orderportefeuille van 1 miljard gulden.

In oktober 1983 reisde VVD-staatssecretaris Bolkestein van Economische Zaken naar Bagdad om met Saddams regime een handelsverdrag te sluiten. In diezelfde beginjaren van de oorlog tussen Iran en Irak

heeft de Nederlandse regering nooit verhinderd dat er gifgasleveringen aan het Baath-regime werden gedaan. Daarmee volgde Nederland de Amerikaanse politiek ten aanzien van Saddam Hoesseins Irak.

Na enkele jaren besloten de Amerikanen Saddams Irak in te tomen. Daarom werden ook de Nederlandse autoriteiten gemaand beperkingen aan te brengen in het exportbeleid van chemicaliën. Dat leidde tot een meningsverschil in de regering-Lubbers tussen de minister van Buitenlandse Zaken Van den Broek en Bolkestein. Het conflict ging over het aantal chemische stoffen dat niet mocht worden geëxporteerd. De internationale wereld was zich bewust van de grootschalige gifgasaanvallen door Irak, waarvan de Nederlandse ambassadeur al vanaf 1982 melding maakte. Van den Broek wilde een uitgebreidere verbodslijst dan Bolkestein. Na een jaar discussie won Van den Broek met het uitbrengen van het Koninklijk Besluit van februari 1985 met daarop een relatief lange lijst met verboden stoffen.

Tot die tijd was een aantal Nederlandse bedrijven betrokken bij de levering van chemische stoffen die door Saddams regime tot chemische wapens werden verwerkt. Zeker één Nederlandse handelaar ging met de uitvoer hiervan verder ná invoering van het Koninklijk Besluit. Frans van Anraat werd de superleverancier voor Irak. Na vele Kamervragen en andere inspanningen van de SP met Koerdische en Nederlandse activisten is Van Anraat in 2005 veroordeeld voor medeplichtigheid aan oorlogsmisdaden tot 15 jaar gevangenisstraf. Nog steeds is niet duidelijk of andere bedrijven ook schuldig te noemen zijn aan medeplichtigheid bij oorlogsmisdaden, ook als zij de giftige goederen vóór 1985 uitvoeren. In ieder geval zag de Nederlandse regering geen bezwaar in het maken van grote winst aan een oorlogvoerend land.

Toen in het voorjaar van 1988 Irak de zogeheten ‘Anfal-operatie’ tegen de eigen Koerdische bevolking uitvoerde, was het vrij stil aan het internationaal diplomatieke front. De aanval op het stadje Halabja in maart 1988 stond los van de Anfal-operatie, maar werd uitgevoerd omdat Koerdische eenheden bij Halabja in samenwerking met Iraanse troepen een slag wonnen van het reguliere Irakese leger. Dat leidde tot internationale bekendheid voor de slachting die zeker 5000 burgerdoden maakte in Halabja. Deze gebeurtenis kreeg pas echt aandacht in de aanloop tot de oorlog van 2003, toen de gifgasaanvallen de morele slechtheid van Saddam Hoessein alsnog moest illustreren. Halabja werd dus op zeer cynische wijze gebruikt als gelegenheidsargument om de aanvalsplannen van de westerse oorlogscoalitie aan de man te brengen.

Irak en de Verenigde Naties

De betrekkingen tussen de VS en het Irak van Saddam Hoessein werden verbroken toen Irak in augustus 1990 Koeweit binnenviel om het land als negentiende provincie aan de republiek Irak toe te voegen. Een interessante voetnoot in dit geval is de veronderstelde ‘verklaring van geen bezwaar’ tegen een Irakese aanval van de Amerikaanse ambassadrice in Irak, April Glaspie, in een gesprek op 25 juli 1990 met Saddam Hoessein.

De inval leidde tot een wereldwijd protest en de samentrekking van grote massa’s soldaten in de regio. Uiteindelijk viel een coalitie onder Amerikaanse leiding half januari 1991 Irak aan. Een campagne van vijf weken leidde tot de terugtrekking van Irak uit Koeweit. De Amerikaanse president George Bush senior riep de onderdrukte bevolkingsgroepen van Irak, de Koerden en Shi’ieten, op het regime van Saddam Hoessein ten val te brengen nu dat bewind door de coalitie verzwakt was. Hij deed dat niet zelf, hoewel Amerikaanse troepen militair gezien prima in de positie waren om door te stoten naar Bagdad. President Bush sr. besloot Saddam Hoessein niet zelf van de troon te verjagen, ook omdat hij dan de verantwoordelijkheid over het land grotendeels zou moeten overnemen en dat leek hem geen aantrekkelijk perspectief.

De opstand van de voornoemde bevolkingsgroepen kwam, maar de val van Saddam niet. Hij sloeg vernietigend terug en dat leidde tot enorme vluchtelingenstromen naar en in Iran en Turkije. Daar waren het vooral Koerdische vluchtelingen. De zuidelijke Shi’ieten konden nergens heen en werden op grote schaal slachtoffer van de wraak van het Saddams leger.

De internationale gemeenschap nam daarop maatregelen. Het kondigde een vliegverbod voor de Irakese luchtmacht af boven het grootste deel van Koerdistan, en later ook boven het zuiden, om bombardementen en beschietingen te voorkomen. Dat leidde tot de terugkeer van de Koerden en het ontstaan van een semi-autonoom Koerdistan. Daar werden zeer tegen de zin van de internationale gemeenschap in 1992 voor het eerst vrije verkiezingen gehouden en sindsdien oefenen de Koerden er zelfbestuur uit.

UNSCOM

Op 3 april 1991 nam de Veiligheidsraad resolutie 687 aan, waarin geëist werd dat Irak al zijn biologische, chemische en nucleaire wapens onder internationaal toezicht vernietigde. Daarnaast moest Irak alle programma's voor de ontwikkeling van massavernietigingswapens stopzetten. Ook mocht Irak geen raketten bezitten met een bereik groter dan 150 kilometer en werden de economische sancties tegen Irak aangescherpt. De Veiligheidsraad richtte UNSCOM (United Nations Special Commission on weapons) op om te controleren of Irak zich aan de eisen van deze resolutie zou houden. Het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA) kreeg de opdracht toe te zien op de beëindiging van het nucleaire wapenprogramma. Samen stuurden deze VN-organisaties teams van wapeninspecteurs naar Irak. Resolutie 687 was het begin van jarenlange wapeninspecties in Irak. Daarnaast werd een streng sanctieregime aan Irak opgelegd. Alleen een bepaalde hoeveelheid olie mocht verkocht worden om de opbrengsten te besteden aan medicijnen en noodzakelijke levensmiddelen. Dat verhinderde niet dat de bevolking ernstig onder het embargo te lijden had, de levensverwachting daalde en kindersterfte steeg. De VN-kinderorganisatie Unicef luidde regelmatig de noodklok over het leed van de kinderen, maar die geluiden waren het Westen politiek onwelgevallig en werden daarom genegeerd.

Irak en de VN kwamen in een soort inspectieguerrilla terecht. Hoessein Kamal, de schoonzoon van Saddam Hoessein, liep in de zomer van 1995 met een grote hoeveelheid documenten over naar Jordanië. Dat verschafte de inspecteurs nieuwe aanknopingspunten. Tot op dat moment was er weinig van de vermoede installaties gevonden. Daarna werden enige successen gemeld. De medewerking van de Irakese autoriteiten werd zeer onvoldoende gevonden. De Irakese autoriteiten bleven hun geheimen verstoppen voor de inspecteurs, die er al snel achter kwamen dat de Irakese autoriteiten niet alles wilden tonen. De inspecteurs wilden ook de vele paleizen van Saddam doorzoeken, wat Irak hoe dan ook weigerde.

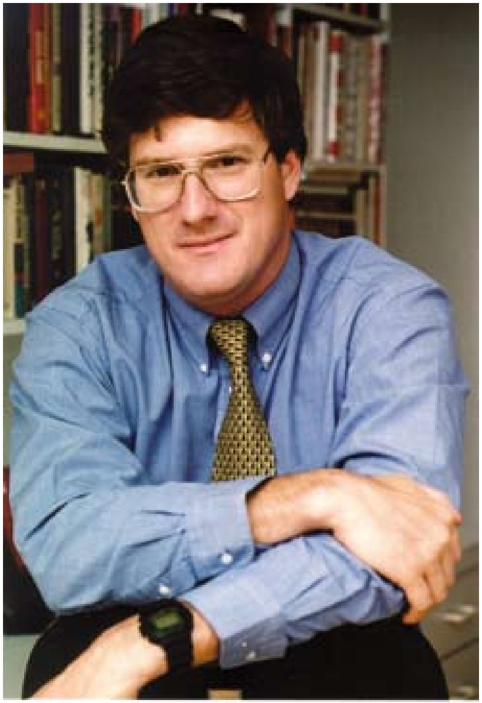
Na bombardementen in februari 1998 maakten de VN en Irak opnieuw afspraken over voortzetting van de inspecties. Irak bevestigde alle resoluties te accepteren en beloofde UNSCOM en de IAEA onbelemmerde toegang te verlenen. Voor de inspectie van presidentiële paleizen werden aparte procedures gemaakt. Begin augustus 1998 vroeg Irak UNSCOM te bevestigen dat het land inmiddels voldeed aan de eisen van resolutie 687, zodat de Veiligheidsraad de economische sancties kon opheffen. De UNSCOM liet weten dit niet te kunnen doen, waarop Irak de samenwerking met de wapeninspecteurs volledig stopzette. De

Veiligheidsraad veroordeelde de opstelling van Irak. Daarna verlieten de inspecteurs van UNSCOM en IAEA op 16 december 1998 Irak. Enkele uren later begonnen de VS en Groot-Brittannië de operatie Desert Fox. De gebeurtenissen van 1998 vormden de inleiding voor de grote crisis die in 2002 zou ontstaan.

Naar aanleiding van de eerste reeks bombardementen in februari schreef Jan Marijnissen op 17 februari 1998 in Trouw: ‘Links en rechts horen we al weer de retoriek die hoort bij politici die mensen mentaal willen voorbereiden op een oorlog. Het spreekwoord zegt: Bij elke oorlog is gezond verstand het eerste slachtoffer. Het blijkt ook nu niet anders te zijn. Want nieuwe bommen op Bagdad zullen het Irakese volk in het algemeen en de Irakese oppositie in het bijzonder opnieuw in de armen van de Irakese dictator drijven en de kansen verder verkleinen om af te kunnen rekenen met de man die nu al tientallen jaren zijn volk terroriseert.’

Minister Jaap de Hoop Scheffer van Buitenlandse zaken schreef op 4 september 2002 aan de Tweede Kamer: ‘Er bestaat naar mijn mening geen twijfel dat Irak na het vertrek van de VN-wapeninspecteurs (UNSCOM) (…) is doorgegaan met ontwikkeling van met name biologische en chemische wapens. De dreiging die daarvan uitgaat, is reëel en wordt, naarmate de tijd verstrijkt, steeds ernstiger.’ Deze uitspraak van de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken had een krachtige propagandistische waarde. Het bewijs voor die stelling leverde De Hoop Scheffer er niet bij en de stelling werd vervolgens inzet van een grote controverse.

Scott Ritter

De Amerikaanse ex-marinier Scott Ritter werkte vanaf 1991 tot 1998 als wapeninspecteur voor UNSCOM. Hij nam deel aan 30 inspecties van Irakese militair-industriële faciliteiten en een aantal daarvan leidde hij ook. In het oplaaiende conflict besloot Ritter in augustus 1998 met het inspectiewerk te stoppen. Hij maakte vooral zijn eigen land verwijten dat het niets wilde doen aan het afdwingen van de Veiligheidsraadsresoluties die de ontwapening van Irak beoogden. Ritters bezwaren waren tweeledig. Irak deed alle mogelijke moeite om het inspectiewerk te bemoeilijken en te frustreren. Maar ook verweet hij de CIA infiltratiepogingen in UNSCOM en pogingen om de inspecteurs als spionnen te gebruiken met het doel het regime in Irak te doen vallen. Dat laatste was in strijd met de regels die de VN aan UNSCOM hadden opgelegd. Ritter bepleitte diplomatieke stappen die konden leiden tot normalisering van de betrekkingen in ruil voor verregaande wapeninspecties door UNSCOM en IAEA.
In de herfst van 2002 deed Ritter van zich spreken door te stellen dat Irak geen massavernietigingswapens had. Hij schreef onder meer het boek ‘War on Iraq’ met William Rivers Pitt, maakte de film ‘In Shifting Sands’ en nam in september van dat jaar, met een miljoen anderen, deel aan een grote vredesdemonstratie in Londen. Daar ontmoette hij Harry van Bommel, die hem uitnodigde om naar Nederland te komen en hier zijn verhaal te doen. Hij kwam in april 2003 naar ons land voor een serie lezingen, terwijl de oorlog in Irak inmiddels was losgebarsten. De SP organiseerde een aantal zeer drukbezochte bijeenkomsten waar Ritter betoogde dat Irak geen massavernietigingswapens had en dat ze ook nooit gevonden zouden worden. De meeste reguliere media negeerden hem en zijn grondig onderbouwde verhaal.

Hans Blix

UNMOVIC

Het laatste bedrijf van het inspectieregime ging op 17 december 1999 in toen de Veiligheidsraad resolutie 1284 aannam. Daarmee werd UNMOVIC (United Nations Monitoring, Verification and Inspection Commission) gevormd, die de UNSCOM opvolgde. Met deze resolutie werd een ruil voorgesteld. Als Irak samenwerkte met UNMOVIC werden de economische sancties, die na inmiddels acht jaar zwaar drukten op de Irakese maatschappij, voor 120 dagen opgeheven. Irak eiste echter dat de economische sancties werden verlicht voordat het de wapeninspecteurs weer toeliet. Het gevolg daarvan was dat het tot 2002 duurde voordat de UNMOVIC-inspecteurs terugkeerden.

Dat gebeurde onder zeer grote internationale druk en nadat de Veiligheidsraad op 8 november resolutie 1441 aannam. Deze resolutie gaf Irak een laatste kans om te ontwapenen en de inspecteurs onbelemmerde toegang te verlenen. Onder leiding van de Zweedse ex-minister van Buitenlandse Zaken en oud-hoofd van het Internationaal Atoomenergie Agentschap Hans Blix werden er drie maanden lang, tot kort voor de aanval, inspecties uitgevoerd. Blix concludeerde in maart 2003 dat er geen massavernietigingswapens meer waren en dat UNSCOM zijn werk van 1991 tot 1998 met succes had kunnen uitvoeren.

Dat plaatste de Veiligheidsraad voor het dilemma: dit voor waar aan te nemen of gebruik te maken van resolutie 1441, waarin stond dat het niet uitvoeren van de resolutie ‘ernstige gevolgen’ zou hebben. Het gevolg was dat de Veiligheidsraad het niet eens werd of er ‘ernstige gevolgen’ moesten worden getrokken uit de bevindingen van Blix en UNMOVIC.

Hans Blix stelde een jaar later, in februari 2004, dat de Britse en Amerikaanse overheden de dreiging van massavernietigingwapens in Irak hadden overdreven om zo de oorlog van 2003 tegen het regime van Saddam Hoessein door te kunnen drukken.

De politiek van president Bush jr.

In de jaren ’90 werden in Amerika in rechtse kringen plannen gemaakt om een geheel ander buitenlandbeleid uit te voeren, zodra de verfoeide Clinton zou zijn opgevolgd door een Republikein. Dat gebeurde in de zeer omstreden verkiezingen van 2000, die volgens het Hooggerechtshof van de VS door de Democratische kandidaat Al Gore waren verloren. George Bush jr. werd tot president ingezworen.

Opvallend aan de opvattingen van president Bush was dat hij zich liet inspireren door zogeheten neoconservatieven. Zij hadden zich in de daaraan voorafgaande jaren verenigd in discussie- en lobbyclubs. Onder hen de mensen van het ‘Project voor een Nieuwe Amerikaanse Eeuw’(PNAC). Dit genootschap van vooraanstaande rechtse Republikeinen wilde dat de VS de onbetwiste hegemonie in de wereld zouden veroveren. In 1997 bracht ze daartoe een rapport uit dat kan worden gelezen als een politiek programma. Ze vonden dat de kansen die sinds het einde van de Koude Oorlog waren geboden, onvoldoende werden benut. Daarom wilden ze niet alleen een enorm herbewapeningsprogramma, maar ook vonden ze dat de VS het niet zo nauw hoefden te nemen met beperkingen op geweld als politiek middel. Het internationale recht en de internationale instituten werden sterk gekritiseerd. Amerika moest in staat worden gesteld alle mogelijke bronnen te benutten en daarvoor waren alle middelen geoorloofd.

Gepleit werd voor het zeer aanzienlijk verhogen van de defensie-uitgaven om de wereldwijde verantwoordelijkheden te kunnen uitvoeren en om de strijdkrachten te moderniseren. Bovendien zou in het kader van de Amerikaanse belangen en waarden gewerkt worden aan het versterken van banden met democratische bondgenoten en vooral aan het uitdagen van vijandige regimes.
Veel van deze opvattingen worden erg activistisch geformuleerd. In de nieuwe wereld bereiken we vrede en veiligheid via het pad van de actie, zegt Bush. Het ergste gevaar dat de VS bedreigt, ligt op het kruispunt van radicalisme en technologie. De vijanden zijn naast groeperingen als Al Qaida, landen die zich slecht laten insnoeren in de nieuwe wereldorde en die proberen te beschikken over kernwapens en andere massavernietigingswapens. ‘Want gezien de doelen van schurkenstaten en terroristen, kunnen de Verenigde Staten niet langer alleen vertrouwen op een reactieve opstelling, zoals we die in het verleden kenden.’ Opvallend is dat de Amerikaanse regering wel lippendienst bewijst aan de internationale gemeenschap, maar er niets aan doet, behalve het werven van medestanders die een agressieve en zelfs gewapende confrontatie willen aangaan. Voor zover de Verenigde Naties worden genoemd is dat als

instrument van de Amerikaanse buitenlandse politiek. De nadruk ligt volledig op actie en agressie op alle terreinen in het internationale verkeer. Solidariteit met de onderdrukten is daarbij ver te zoeken, behalve als zij gebruikt kunnen worden om de Amerikaanse belangen te behartigen.
In september 2000 bracht het PNAC het rapport ‘Rebuilding America’s Defenses’ uit. Onder de opstellers en ondertekenaars waren Paul Wolfowitz, die de architect werd van het buitenlandbeleid van Bush jr., en Lewis Libby, die de rechterhand werd van vice-president Dick Cheney. Zij pleitten toen al voor een machtsgreep in het Midden-Oosten om controle over de aanwezige olievoorraden te vergroten. Ook zouden de Amerikaanse defensie-uitgaven zeer fors moeten worden opgeschroefd. De opstellers waren ervan bewust dat deze ‘cultuuromslag’ een langdurig proces zou zijn, tenzij sprake zou zijn van een ‘catalyzing event – like a new Pearl Harbor’.

Misleiding en propaganda

Een jaar na de publicatie van ‘Rebuilding America’s Defenses’ en negen maanden na het aantreden van president Bush jr. vonden de grote aanslagen op de Twin Towers en het Pentagon plaats. De aanslagen werden geduid als een aanval op de VS en in de NAVO werd geoordeeld dat artikel 5 van het NAVO handvest van kracht moest zijn. Een aanval op één is een aanval op allen. Het probleem was dat de vermeende dader geen staat was. Al snel was er brede internationale consensus dat de Islamistische terreurgroep Al Qaida verantwoordelijk was. Omdat deze groepering de steun en bescherming genoot van de regering van Afghanistan, die onder leiding stond van de radicaal islamitische Taliban, vielen de VS op 7 oktober 2001 Afghanistan aan. De permanente oorlog tegen het terrorisme was begonnen.

In de Amerikaanse regering gingen tegelijkertijd stemmen op om het terrorisme ook elders aan te pakken. De pijlen werden daarbij gericht op Irak. De argumenten om dat te doen waren tweeledig. Irak had massavernietigingswapens en Irak had sterke contacten met Al Qaida. Dat laatste zou moeten blijken uit een ontmoeting in Praag tussen een Irakese veiligheidsofficier en Mohammed Atta, een van de leiders van de aanslagen van 11 september.

In de periode van september 2001 tot het begin van de oorlog in maart 2003 werd een ongekende propagandaoorlog en misleidingscampagne opgezet. We kunnen dit nu rustig zo noemen, omdat de hoofdargumenten onjuist zijn gebleken en die conclusies ook niet worden ontkend door de belangrijkste politici die zich van die argumenten bedienden, Bush in de VS en Blair in Groot-Brittannië.

Deze propaganda was succesvol genoeg om tal van bondgenootschappelijke regeringen te overtuigen mee te doen aan deze oorlog. Ook de Nederlandse regering heeft alle aangeleverde argumenten aanvaard. Toch heeft zij al in een vroeg stadium een ander argument gebruikt als reden om politieke steun aan deze oorlog te geven, namelijk de overtreding door Irak van een aantal resoluties van de Veiligheidsraad. Dat was echter absoluut onvoldoende om een oorlog te beginnen zonder een VN-mandaat voor een aanval.

Enkele jaren later onthulde de Engelse pers de zogeheten ‘Downing Street Memos’. Dat is een zevental documenten, vernoemd naar het adres van de ambtswoning van premier Blair. Daaruit blijkt onomstotelijk

dat de VS en het Verenigd Koninkrijk acht maanden voor het begin van de oorlog tegen Irak, dus in de zomer van 2002, hadden besloten om ten strijde te trekken. Koste wat het kost. Bovendien bleken zij bereid de daarvoor noodzakelijke rechtvaardiging te manipuleren.

De eerste memo, in mei 2005 door The Sunday Times geopenbaard, bestaat uit geheime notulen van een bijeenkomst van de Britse premier Blair met zijn Irak-staf in juli 2002. Tijdens die bijeenkomst deed de chef van de inlichtingendienst MI6 verslag van een bezoek aan Washington, waar hij op de hoogte was gebracht van het Amerikaanse oorlogsplan. Hij meldde dat de Amerikanen de aanval wilden rechtvaardigen met bewijzen van Saddams massavernietigingswapens en banden met terroristen. Of die bewijzen deugden deed niet ter zake: ‘the intelligence and facts were being fixed around the policy’, (De inlichtingen en de feiten worden aan het beleid aangepast) staat er letterlijk in het document.

Deze werkwijze is in strijd met een integere en betrouwbare werkwijze van iedere geheime dienst. Wie denkt dat Blair van verontwaardiging uitbarstte bij zoveel cynisme heeft het echter mis. Integendeel, de Britten vroegen zich bezorgd af of de Amerikaanse rechtvaardiging wel overtuigend genoeg was. Zeker was immers dat Irak geen bedreiging vormde voor zijn buurlanden. ‘The case was thin’, (de rechtvaardiging was nogal mager) concludeerden zij. Zou het niet beter zijn om Saddam met een VN-ultimatum te dwingen om de wapeninspecteurs, die hun werk eind jaren negentig hadden moeten staken, weer in Irak toe te laten? In dat geval zou tegenwerking van Bagdad kunnen worden aangegrepen om een oorlog te legitimeren, staat in de notulen te lezen. Na dit eerste memo werden nog zes andere documenten geopenbaard.

ANP/EPA PHOTO/CHRIS KLEPONIS

ANP/EPA PHOTO/CHRIS KLEPONIS

Colin Powell tijdens zijn presentatie in de Veiligheidsraad op 5 februari 2003. Achteraf blijkt er weinig van zijn ‘bewijzen’ te kloppen. Zo komt onder andere vast te staan dat het zogenaamde Irakese uraniumverwervingsprogramma in Niger verzonnen was.

Hoe de misleiding voet aan de grond kreeg in Nederland

President Bush komt eind januari 2002 in zijn jaarlijkse State of the Union met een harde aanval op landen die hij tot de ‘As van het Kwaad’ rekent. Noord-Korea, Iran en Irak worden in deze zelfbedachte categorie ingedeeld. Het PvdA-Kamerlid Koenders stelt naar aanleiding van deze toespraak een aantal scherpe Kamervragen (Aanhangsel 868, vergaderjaar 2001/ 2002) over de meningsverschillen tussen Europese en Amerikaanse toppolitici. Minister van Buitenlandse Zaken Van Aartsen antwoordt 21 maart 2002 met betrekking tot Irak dat “de VS eisen van Bagdad in eerste instantie onvoorwaardelijke toelating van wapeninspecteurs”. Hij vervolgt: “Hoewel de VS ten opzichte van Irak een harde lijn voorstaan, heeft nog geen definitieve besluitvorming ter zake plaatsgevonden en blijven nadrukkelijk alle opties –politiek, diplomatiek en militair – open. Powell heeft verder sterk de nadruk gelegd op consultatie met bondgenoten. Een VS alleingang ligt niet voor de hand.”

Al snel na de inval in Afghanistan hadden uitspraken over Irak van hoge Amerikaanse functionarissen een onheilspellend karakter. In de Nederlandse politiek trok dit thema aanvankelijk niet veel aandacht. Een verklaring hiervoor vormden de verbluffende en dramatische ontwikkelingen met de opkomst van Pim Fortuyn en de LPF. In de buitenlandse politiek waren het Afghanistan en ook de inval van Israël in de Westelijke Jordaan in de stad Jenin. In de zomer kwam het debat over een dreigende aanval op Irak op gang. In de pers verschenen opinieartikelen van onder meer Harry van Bommel (13 augustus in Trouw) en werden door de SP Kamervragen gesteld. Het eerste debat over de dreigingen tegen Irak in de Tweede Kamer vond plaats op 5 september.

In de debatten in Nederland spelen drie belangrijke zaken een rol. Dat zijn de vraag over de aanleiding om eventueel oorlog te gaan voeren; de vraag over de wettelijke basis om een oorlog te mogen voeren en tenslotte de wijze waarop de bevolking en de meerderheid van de Tweede Kamer overtuigd werden van de juistheid van de besluiten. De al genoemde ‘Downing Street Memos’ zijn dan nog niet openbaar. Tot op de dag van vandaag is onduidelijk of de Nederlandse regering van de inhoud van deze memoranda op de hoogte was. Wisten premier Balkenende en minister van Buitenlandse Zaken De Hoop Scheffer van de opzettelijke misleiding? Speelden ze het spel van misleiding willens en wetens mee of werden ook zij misleid en zijn ze net zo voor de gek gehouden als iedereen?

Nagelvast

Het internationale recht geeft het recht om een eerste klap uit te delen, een zogeheten preventieve aanval, als een land weet dat het binnenkort zelf wordt aangevallen. De vraag was dus of Irak van plan zou zijn een aanval uit te voeren. Daarvoor moest ook duidelijk zijn of het überhaupt een aanval zou kúnnen uitvoeren. De jarenlange inspecties in de jaren ’90 hadden Irak ontmaskerd als een land dat vooral chemische wapens wílde maken, zoals het al in de jaren ’80 had gedaan. De inspecteurs van de VN die onder druk in 2002 weer tot Irak waren toegelaten hadden geen bewijzen dat Irak dat in 2002 opnieuw zou kúnnen.

Jaap de Hoop Scheffer zei op 5 september 2002 tijdens een Kamerdebat over dit onderwerp: “De legitimatie voor optreden van de internationale gemeenschap ligt voor mij nagelvast in de kwestie van massavernietigingswapens.” Minister Kamp van Defensie meldde op 12 februari 2003 over de dreiging van massavernietigingswapens. “Als die verdwijnen, hoeft daar niets te gebeuren. Er wordt dan niets aangevallen.” Daarmee gaf minister Kamp niet de indruk dat het ging om verandering van regering, ‘regime change’. Daar was het de Amerikanen en Britten wel degelijk om te doen en de massavernietigingswapens waren een voorwendsel. Net als de veronderstelde contacten tussen Al Qaida en Irak.

De Britse regering bracht in september een rapport uit dat Irak binnen 45 minuten in staat zou zijn om een aanval te beginnen. Dit nieuws beheerste de debatten in Kamer, in de media en op straat. Op 25 september 2002 kreeg minister-president Balkenende bovendien een brief van collega Blair, met de mededeling: ‘For your eyes only’. De nog niet opgehelderde vraag is wat er precies in die brief stond. Was het de informatie over de dreiging binnen 45 minuten, of bevatte de brief andere extra informatie? Balkenende hield het document geheim, vertelde het zelfs niet tegen minister Kamp van Defensie en De Hoop Scheffer, toen minister van Buitenlandse Zaken. Een jaar later lekte het bestaan ervan uit, maar de inhoud blijft vooralsnog onbekend.

Op 30 september 2002, dus vijf dagen nadat premier Balkenende de brief uit Engeland had gekregen, stelde De Hoop Scheffer dat de Nederlandse regering uit eigen bron de buitenlandse conclusies heeft bevestigd: “Vorige week heeft de Britse regering een rapport uitgegeven omtrent het bezit door Irak van massavernietigingswapens en over de capaciteit die verder te ontwikkelen. De analyse in dit rapport van

het streven van het Irakese regime om in strijd met de Veiligheidsraad-resoluties capaciteit te verwerven met betrekking tot massavernietigingswapens, alsmede de dreiging die daarvan uitgaat in het licht van de aard van het bewind in Bagdad, *stemt overeen met het beeld dat de Nederlandse regering daarvan heeft.*"

Op 12 juni 2004 publiceerde NRC Handelsblad een groot overzichtsartikel over de vraag wat Nederlandse inlichtingendiensten echt wisten in 2002. De informatie was verkregen in vele gesprekken met betrokken ambtenaren en de krant had ook documenten gekregen, zei het op basis van strikte anonimiteit. Volgens de Nederlandse Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst (MIVD) was Irak niet in staat andere landen te bedreigen. 'Alleen met omvangrijke buitenlandse hulp zou Irak in staat zijn geweest een ballistische raket met een bereik van 1000 km of meer te ontwikkelen.' Deze documenten worden tot de dag van vandaag aan de Tweede Kamer en de publieke opinie onthouden.

Na de oorlog, op 23 juli 2003, stelde een vertrouwelijke nota van de MIVD: 'dezelfde informatie van onze Amerikaanse zusterdienst kan binnen de Amerikaanse en Nederlandse politiek tot verschillende conclusies leiden. Andere belangen spelen hierbij een rol. (…) Naar de mening van de MIVD is de informatie die is verkregen van de Amerikaanse en Britse zusterdiensten over het algemeen correct geweest. Wel bestonden er verschillen van mening over de conclusies die aan de gegevens verbonden konden worden. (…) De MIVD is, ondanks het feit dat er beperkt andere bronnen voorhanden, *regelmatig tot andere conclusies gekomen dan de Amerikaanse en Britse politieke leiders presenteerden*.'

Deze zin is cruciaal omdat ze op gespannen voet staat met de uitspraak van minister De Hoop Scheffer naar aanleiding van het Britse rapport dat in september 2002 werd gepresenteerd, waaruit zou blijken dat Irak chemische en biologische wapens in 45 minuten kon activeren. De vraag is: wat wisten Balkenende en De Hoop Scheffer van de Amerikaans-Engelse misleidingsplannen? Was één van hen of waren ze beide op de hoogte van de analyses van de Nederlandse inlichtingendienst en zo ja, waarom namen ze die bevindingen niet over?

De juridische basis voor een aanvalsoorlog

Op 2 augustus 2002 stelt Harry van Bommel Kamervragen over de juridische basis voor een mogelijke Amerikaanse aanval op Irak. Minister De Hoop Scheffer '*acht het voorbarig in te gaan op de mogelijke modaliteiten van een vooralsnog hypothetisch scenario*'. Duidelijk is dat een brede coalitie in de Kamer, inclusief de PvdA, een aanval op Irak kan billijken, als de Veiligheidsraad daarover overeenstemming kan bereiken. Op 8 november 2002 komt de Veiligheidsraad tot een nieuwe resolutie waarin gesproken wordt van 'ernstige gevolgen' als Irak zich niet houdt aan de resolutie.

Onder de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad is een hard debat gaande over de formulering die gebruikt kan en mag worden in de resolutie. De resolutie die de Golfoorlog van 1991 mogelijk maakte, sprak van 'alle mogelijke middelen'. De uitdrukking 'ernstige gevolgen' is vager dan 'alle mogelijke middelen'. Het is een handreiking aan oppositionele leden als Frankrijk.

Deze uitdrukking leidt tot de discussie of een oorlog wel op basis van deze resolutie mag worden begonnen en indien dat zo is, wie dat bepaalt. Enkele dagen na het aannemen van resolutie 1441 schrijft minister De Hoop Scheffer aan de Kamer dat de Veiligheidsraad bijeen zal komen als er 'material breach' door Irak wordt geconstateerd. 'De resolutie gaat niet in op de vraag welke maatregelen in dat geval genomen kunnen of moeten worden, en a fortiori ook niet op de vraag of eventueel gebruik van geweld in een nieuwe VN-resolutie moet worden bekrachtigd,' aldus minister De Hoop Scheffer. De minister geeft dus het recht aan landen hun conclusies te trekken los van een nader oordeel van de Veiligheidsraad. Nederland wil geen nieuwe resolutie en gaat akkoord met de vorming van een Coalitie van Bereidwilligen.

Het kabinet Balkenende I heeft op geheel eigen gronden vooraf politieke steun gegeven aan deze door de VS geïnitieerde en geleide oorlog. De afwijkende motivatie van de Nederlandse regering was dat Saddam Hoessein onvoldoende medewerking gegeven zou hebben aan de uitvoering van meerdere Veiligheidsraadresoluties. De PvdA wilde per se een tweede resolutie van de Veiligheidsraad, zo gaf het aanvankelijk aan. Die is er nooit gekomen.

THOUSANDS
DEAD IN IRAQ-
YET BUSH SAYS
HE'S PRO-LIFE

Stuurgroep 1441: Hoe vertellen we het de bevolking?

Het demissionaire kabinet Balkenende stelde kort voor het begin van de oorlog een stuurgroep van ambtenaren aan. Stuurgroep 1441 moest een communicatielijn met de bevolking uitzetten. De regering constateerde dat de meerderheid van de bevolking kritisch was tegenover het regeringsbeleid om de VS te steunen en benadrukte tevens dat het vertrouwen in de overheid 'historisch laag' was. Dat was zonder meer juist. Opiniepeilingen gaven aan dat een ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking tegen de oorlog was. De Nederlandse bevolking was in meerderheid tegen een aanval van de VS op Irak, ongeacht deelname van Nederland. Zonder mandaat van de VN was 87% tegen, met mandaat was 58% tegen een zelfstandige aanval door de VS. Hierbij speelde ook een rol dat de meeste Nederlanders (62%) dachten dat het de VS niet alleen om het vernietigen van massavernietigingswapens ging. Ruim 86% van de ondervraagden dacht dat het de VS ook ging om het veiligstellen van hun olietoevoer. De zeer grote opkomst bij de anti-oorlogsdemonstratie op een ijskoude 15e februari sprak boekdelen: bijna 100.000 mensen protesteerden tegen de dreigende aanval op Irak. Wereldwijd gingen op die dag miljoenen de straat op in de grootste serie vredesdemonstraties aller tijden.

De stuurgroep drukte alle ministers op het hart dat één ding voorop moest staan: dat Saddam Hoessein 12 jaar lang de wereld om de tuin leidde. 'Niet het bewijs van de aanwezigheid van massavernietigingswapens in Irak, maar de wederom gebleken onwil van het regime van Saddam Hoessein om de laatste kans aan te grijpen die met Veiligheidsraadresolutie 1441 werd geboden om door actieve medewerking aan de wapeninspecties opheldering te verschaffen aan de wereldgemeenschap met betrekking tot gegronde vragen over de Irakese massavernietigingswapens, heeft voor de Nederlandse regering de doorslag gegeven.' Het is deze beleidslijn die tot op de dag van vandaag van kracht is.

Met de overwinning op zak

De Amerikaanse regering wilde van het regime van Saddam Hoessein af en daarvoor in de plaats een nieuwe, plooibare Irakese regering die haar olie vrijelijk op de wereldmarkt zou aanbieden. Bovendien kon de Amerikaanse invloedssfeer daarmee worden uitgebreid. President Bush hield een televisietoespraak op 19 maart 2003 dat hij de oorlog begon en daarin gaf hij als reden om dat te doen: “om Saddam Hoesseins vermogen tot oorlogvoering te ondermijnen”.

Kort nadat president Bush op potsierlijke wijze, op een vliegdekschip, had verklaard dat de missie was volbracht, kwamen de eerste berichten naar buiten dat het verhaal van de massavernietigingswapens niet waar was. De Amerikaanse Luitenant-generaal Conway stelde in mei 2003 ronduit dat er in Irak geen massavernietigingswapens waren. Onderminister van Defensie Wolfowitz, een van de voorvechters van de neo-conservatieve beweging, noemde massavernietigingswapens alleen “bureaucratische redenen” om oorlog te voeren.

In Groot-Brittannië ontstond een politiek conflict over de analyse dat Irak binnen 45 minuten chemische en biologische wapens af kon vuren. Premier Blair bezwoer toen nog dat het bewijs gevonden zou worden, maar de Amerikaanse minister Rumsfeld stelde onomwonden dat Irak de gezochte wapens al voor de oorlog vernietigd zou kunnen hebben.

Deze uitspraken waren voldoende reden om in Nederland aan te dringen op een parlementair onderzoek naar de achtergronden van de oorlog. De Kamer zou dat een groot aantal keer gaan vragen.

De rol van de PvdA

Het beleid van Balkenende is door de jaren heen door dik en dun gesteund door CDA, VVD en de LPF. Deze partijen vormden een meerderheid die altijd verhinderde dat verzoeken en moties tot diepgaand onderzoek veel succes hadden. Zij zijn verantwoordelijk voor het feit dat Nederland de oorlog is ingerommeld. Zij zijn ook verantwoordelijk voor het toedekken van de feiten en achtergronden.

Toch is het nuttig om ook stil te staan bij de rol van de PvdA. In de afgelopen vijfenhalf jaar heeft de PvdA belangrijke posities in het parlementaire en maatschappelijke debat ingenomen. De partij van Wouter Bos heeft zelfs enkele keren een sleutelpositie gehad en heeft dat nu, in de regering Balkende IV, opnieuw. Een uitvoerige studie naar de positie van de PvdA in de oorlog tegen het terrorisme gaat het doel van dit boekje te boven. We richten ons op de aanleiding tot de oorlog tegen Irak en daarom laten we de stellingname in de oorlog tegen Afghanistan buiten beschouwing. Net als de standpuntbepaling over de stabilisatiemacht SFIR in de provincie Al Moethanna in Irak in 2003 en tegenover Nederlandse deelname aan een NAVO-opleidingsmissie in Irak.

De positie van de PvdA is in vier onderscheidbare perioden te verdelen. Vooraf daaraan is het belangrijk er op te wijzen dat de PvdA onder leiding van Wim Kok de leidende regeringspartij in Paars II was. Deze periode valt buiten de bedoelde geschiedenis, maar moet worden aangestipt. De regering-Kok II verleende immers steun aan de oorlog tegen Afghanistan en sloeg daarmee een politieke richting in die het later moeilijker maakte, in de tijd van dreiging tegen Irak, om nog tegen de stroom in te zwemmen. In april 2002 viel het tweede Paarse kabinet.

NO WAR PLease
AFSCHEID VAN
STOP
STOP

PvdA als oppositiepartij onder Balkenende I. Van juli 2002 – januari 2003

PvdA-woordvoerder Bert Koenders legde in de zomer van 2002 sterk de nadruk op het legitimiteitsvraagstuk van de oorlog, maar heeft dan al sterke twijfels over de verhalen over de massavernietigingswapens van Irak. Op 5 september 2002 debatteerde de Tweede Kamer over een dreigende oorlog tegen Irak. Harry van Bommel werpt Koenders voor: “Dan komt u toch alleen maar met ons tot de conclusie dat deze minister moet worden weggestuurd met de boodschap: Amerikanen, doe dit niet.” Bedoeld wordt, steun de oorlogsplannen niet. Daarop antwoordde Koenders: “Het zit toch iets ingewikkelder in elkaar. Ik heb duidelijk gemaakt dat ik tegen oorlogslogica ben en dat ik het unilaterale optreden van Verenigde Staten fout vind, maar ik ga niet zover om op dit moment al een uitspraak te doen.”

Dat blijkt ook enkele dagen later uit het PvdA-stemgedrag op 10 september op een gezamenlijke motie van GroenLinks en SP. Deze vraagt van de regering een aanval op Irak af te wijzen en zowel bilateraal als in EU-, NAVO- en VN-verband alles in het werk te stellen om de Verenigde Staten ervan te weerhouden om een oorlog tegen Irak te beginnen. Alleen GroenLinks en de SP zijn voor. PvdA-fractievoorzitter Van Nieuwenhoven bevestigt deze politieke gedragslijn, om op dat moment nog geen afstand van de Amerikaanse positie te nemen, een week later tijdens de Algemene Beschouwingen voor de begroting van 2003.

Woordvoerder Koenders vroeg 13 september in Kamervragen om een spoedadvies van de Commissie Advies Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV). Dit orgaan moest zich buigen over de vraag of er geweld kon worden gebruikt en of daarvoor een nieuwe VN-resolutie nodig was, alsmede over het concept van preventieve aanvallen. Minister De Hoop Scheffer meldde in antwoord hierop dat een dergelijk advies niet noodzakelijk was. In de nasleep van de oorlog tegen Kosovo, die in 1999 ook zonder Veiligheidsraadmandaat werd uitgevoerd, adviseerde het CAVV dat in ‘extreme gevallen en alleen bij wijze van nooduitgang’ een preventieve oorlog mogelijk moest zijn.

E OORLOG
E GEWELDSSPIR

PvdA als onderhandelingspartner

Als in oktober 2002 na 87 dagen de stekker uit het kabinet Balkenende I wordt getrokken, wacht de PvdA de situatie een beetje af. Ten eerste is er een gewenste Veiligheidsraad resolutie, nr 1441 en verder is de UNMOVIC aan het werk getogen. De grote verkiezingsoverwinning van januari 2003 brengt fractieleider Bos in een belangrijke positie.

Koenders schrijft in een openbaar gemaakte brief in januari 2003 aan De Bezorgde Burgers: 'Wij vinden dat we alles doen om via de internationale gemeenschap tot een oplossing te komen, het liefst in een brede internationale coalitie met vooral ook landen uit de regio. Zorgvuldigheid is essentieel willen we het doel van deze VN-weg niet voorbijschieten. Het doel is om Irak vrij van massavernietigingswapens te maken en de internationale veiligheid te vergroten. De PvdA wil dus dat Nederland investeert in een krachtige VN. Ook vanuit onze traditie zijn we altijd op de VN georiënteerd. Wij willen dat het gezag van de Verenigde Naties en dat van de Veiligheidsraad worden hersteld en dat vrede een kans krijgt voordat er militair wordt ingegrepen.'

Van 5 februari tot 12 april werden er moeizame formatieonderhandelingen gevoerd, die uiteindelijk mislukten en géén CDA - PvdA kabinet opleverden. Op 15 februari 2002 werkte de PvdA niet mee aan de organisatie van de massale vredesdemonstratie in Amsterdam. De partijtop was, anders dan vele leden, niet aanwezig.

Uiteindelijk stuurde de PvdA aan op alleen politieke steun aan de oorlog en geen militaire. Op 18 maart 2003, letterlijk aan de vooravond van de oorlog, vraagt de PvdA 'de regering actieve steun te onthouden aan het besluit militaire middelen in te zetten tegen Irak en zonder dat bestaande internationale verplichtingen van Nederland daarbij gevaar lopen niet met mensen en materieel aan zo'n militaire interventie bij te dragen.' De motie wordt verworpen, maar het demissionaire kabinet voert de motie uit.

Desalniettemin blijkt kort na het begin van de oorlog dat een hoge Nederlandse militair wel degelijk meedraait in de militaire leiding van de oorlog. Dat is overigens niet in strijd met de motie, want daarin wordt in een tussenzin gesteld dat 'bestaande internationale verplichtingen van Nederland daarbij (geen) gevaar (mogen) lopen.'

In de PvdA-fractie zijn vier leden het niet eens met de koers van het fractiebestuur zij stemmen tegen de Nederlandse deelname aan de oorlog en tegen de politieke steun.

Een maand later, op 22 maart 2002, net nadat de oorlog begon, was er opnieuw een vredesdemonstratie. Daar was de PvdA-top wel aanwezig.

PvdA als oppositiepartij onder Balkenende II en III tot november 2006

Met het aantreden van het kabinet Balkenende II in april 2003 begint een periode waarin de PvdA zich zeer sterk maakt voor totale opheldering over de ware toedracht van de oorlog. Ook steunt de PvdA de Nederlandse deelname aan stabilisatiemissie SFIR in de provincie Al Moethanna. In zeker acht moties is tussen juni 2003 en oktober 2006 voorgesteld tot onderzoek naar de toedracht van de steun aan de oorlog. Allen werden door PvdA gesteund. In drie gevallen was PvdA-woordvoerder Koenders eerste indiener. Alle moties werden door een rechtse meerderheid weggestemd.

De PvdA is, afgezien van de teksten in de Kamermoties, ook buitengewoon duidelijk over de wijze waarop Nederland de oorlog in is gerommeld. In een verklaring van 15 november 2006 op de PvdA-website is er geen twijfel mogelijk. ‘De PvdA wil de waarheid boven tafel over het kabinetsbesluit de oorlog in Irak te steunen. Een ingrijpend en omstreden besluit, waar 89 procent van de Nederlanders op tegen was. Ondanks een waslijst aan vragen en zelfs duidelijke aanwijzingen van misleiding door de premier en verschillende ministers, weigert het kabinet verantwoording af te leggen.’

In de Tweede Kamer hebben CDA, VVD en LPF de eis van de oppositiepartijen tot een onderzoek naar de waarheid steeds afgewezen. Nu is er een burgerinitiatief ‘Openheid over Irak’ dat zich inzet voor het openbaar maken van de feiten die tot de Nederlandse steun aan de oorlog tegen Irak hebben geleid. Koenders: “We moeten er namelijk van uit kunnen gaan dat de informatie die de regering krijgt, klopt. Natuurlijk heeft Nederland een heel andere rol gespeeld in deze oorlog dan andere landen, maar ook onze regering heeft haar verantwoordelijkheid te nemen. Tot op heden heeft zij hierover nog geen verantwoordelijkheid af hoeven te leggen. Als dit dan niet door middel van een onderzoek mag, dan hopen we op een andere manier na 22 november. Dan zetten wij ons er voor in dat de waarheid alsnog boven tafel komt.”

Dit soort citaten van vooraanstaande PvdA’ers kunnen te hooi en te gras worden gevonden. Eén ding moet aan dit overzicht worden toegevoegd. Een onderzoek naar de toedracht van de oorlog in Irak wordt opvallend genoeg niet geëist in het PvdA-verkiezingsprogramma voor 22 november 2006.

DIE for BUSH in IRAQ

PvdA als onderdeel van kabinet Balkenende IV

De laatste fase in de koers van de PvdA is die van regeringspartij in Balkenende IV. Volgens fractieleider Tichelaar is tijdens de onderhandelingen voor het regeerakkoord afgesproken dat er geen onderzoek naar de besluitvorming over de oorlog in Irak komt. Hij stelt ook dat de PvdA-fractie een motie in die richting niet zal steunen. (Buitenhof, 11 februari 2007)

Dit is een onhoudbare situatie. De reden om te zwichten onder de druk van het CDA en te blijven zwijgen moet wel het lonkende pluche geweest zijn. De PvdA acht het onderwerp toch minder belangrijk dan al die jaren van de daken was geschreeuwd.

De internationale druk om de waarheid over de oorlog in Irak te weten te komen is van het grootste belang. De PvdA heeft in alle toonaarden geëist dat er onderzoek in Nederland moet komen en nu laat ze het schieten. Om niet totaal belachelijk te blijven zal de PvdA deze houding in de komende jaren moeten laten varen en mee moeten werken aan een onderzoek.

IN
MIJN
NAAM

De SP en de vredesbeweging

Vanaf september 2002 verspreidde de SP een folder met de titel ‘13 redenen tegen een nieuwe oorlog’, de tekst is als bijlage aan dit boekje toegevoegd. Dat was niet alles wat de SP deed. We probeerden de regering, die blijkbaar niet met argumenten te overtuigen was, te overtuigen met de macht van het getal. Dat najaar namen SP’ers deel aan internationale vredesbijeenkomsten. Op 28 september 2002 waren Krista van Velzen en Harry van Bommel met zeker een miljoen anderen op een buitengewoon grote vredesdemonstratie in Londen. Daar waren ze om contacten te leggen met geestverwanten en te leren van de organisatie. Deze was in handen van het collectief Stop War, waarbinnen onder meer vakbonden, politieke organisaties en Christelijke en Islamitische gemeenschappen waren verenigd.

De SP nam met een grote delegatie deel aan het Europees Sociaal Forum in Florence in november 2002. Daar werd besloten om 15 februari 2003 tot internationale actiedag tegen de dreigende oorlog te maken. De SP stemde graag met dit besluit in en werkte met andere organisaties in Nederland aan een krachtige vredesdemonstratie. Wereldwijd gingen in totaal een tiental miljoen demonstranten de straat op om te protesteren tegen het dreigende geweld. In Nederland lag de nadruk op het beletten van steun aan de Nederlandse regering aan deze operatie. Ongeveer 100.000 Nederlanders, waaronder duizenden SP’ers, protesteerden op die 15 februari in het hart van Amsterdam.

Begin april 2003, net na het uitbreken van de oorlog, organiseerde Harry van Bommel de beloofde spreekbeurtentoer met Scott Ritter in een zevental grote steden, waar Ritter in sterke bewoordingen uitlegde dat het verhaal van de massavernietigingswapens uit leugens bestond.

In de zomer van 2003 was de SP de eerste partij (zie bijlage 4) om een parlementair onderzoek te eisen naar de informatievoorziening rond de Irak-oorlog. Die eis is vandaag de dag nog steeds actueel.

Nawoord

Dit boekje is een beknopte reconstructie op basis van de open bronnen die in binnen- en buitenland zijn verzameld. Veel meer gegevens kunnen worden toegevoegd.

Sommigen stellen dat een parlementair onderzoek niet nodig is omdat onderzoeksjournalistiek al duidelijk heeft gemaakt dat de Nederlandse inlichtingendiensten al hadden gemeld dat zij geen geloof konden hechten aan de beschuldiging van Irakese massavernietigingswapens. Wij denken echter dat dit journalistieke werk een extra reden vormt om een parlementair onderzoek in te stellen en zo volledige duidelijkheid te krijgen.

Het probleem van de oorlog in Irak gaat over geloofwaardigheid. Geloofwaardigheid van politici die man en macht willen inzetten om terroristen te verslaan, maar die niet kunnen uitleggen waarom we niet mogen weten hoe de beslissing tot een bloedige oorlog is genomen. Wisten Balkenende en De Hoop Scheffer, en bijvoorbeeld ook VVD-leider Zalm van de misleiding die vanuit de VS en Groot-Brittannië werden georganiseerd? Kunnen zij leven in leugens?

Het is ook het probleem van hen die in eerste instantie politieke steun geven aan een oorlog, vervolgens volledig terecht willen weten waarom ook zij zijn misleid en tenslotte hun mond houden over deze zaak als zij in de regering komen. De PvdA maakt een slechte indruk, die onheilspellend is voor de toekomst. Tenslotte is de agressieve politiek van de regering-Bush nog niet ten einde. De VS dreigen met militaire actie tegen Iran. Het motief: massavernietigingswapens.

Dit boekje moet dan ook gelden als een waarschuwing tegen al diegenen die denken terrorisme te kunnen bestrijden door zelf te liegen, en internationale verdragen en uitgangspunten van het internationale recht aan hun laars te lappen. Václav Havel en miljoenen Oost-Europeanen wisten het al: we moeten pogen in waarheid te leven.

Verder lezen, verder zoeken

Brieven van de regering aan de Tweede Kamer; verslagen van vergaderingen en debatten en Kamervragen
http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/

Overzicht regeringsvisie en alle relevante Veiligheidsraadresoluties
http://www.regering.nl/actueel/dossieroverzicht/42_14369.jsp

Volledige teksten Downing Street Memos
http://www.downingstreetmemo.com/index.html

Zeer informatieve site actiegroep ‘Openheid over Irak’
http://www.openheidoverirak.nu/index.php?databank#nl

Uitvoerig documentatiemateriaal over bewapening
http://www.eurobomb.nl/

Een uitvoerig overzicht van het werk en de opvattingen van Scott Ritter
http://en.wikipedia.org/wiki/Scott_Ritter

Zie voor de geschiedenis met ambassadrice Glaspie in Irak
http://en.wikipedia.org/wiki/April_Glaspie

Overzicht SP en Irak
www.sp.nl/service/dossiers/irak
www.sp.nl/service/dossiers/paxamericana

Boeken:
- **AMOK, Een Streep in het Zand, 1991, Uitgeverij Ravijn & XminY**
- **Jongerden en Van Leemput, Het Recht op Dromen, Ontwikkelingen naar een zelfstandig Koerdistan, 1994, Uitgeverij Papieren Tijger**
- **Milan Rai, War Plan Iraq, 2002, Uitgeverij Verso**
- **Scott Ritter en William Rivers Pitt, War on Iraq, 2002, Uitgeverij Profile Books**

Bijlage 1

Chronologie van gebeurtenissen met betrekking tot Irak

Jaren ’90

- 2 augustus 1990. Irak valt Koeweit binnen. Veroordeling door VN-resolutie 660.
- 17 januari 1991. Aanval op Irak om legers uit Koeweit te verjagen begint.
- 28 februari 1991. Capitulatie Irak.
- maart / april 1991. Opstand Koerden en Shi’ieten tegen regime Saddam Hoessein bloedig onderdrukt.
- 3 april 1991. Ontwapeningsresolutie 687: Oprichting UNSCOM.
- Mei 1992. Verkiezingen voor parlement Koerdische regio.
- 1998. Conflicten over bevoegdheden UNSCOM, vertrek inspecteurs. Bombardementen in februari.
- December 1998. Operatie Desert Fox, nieuwe bombardementen op Irak. Resolutie 1284, instelling UNMOVIC, dat krijgt echter geen toegang tot Irak.

2000

- December 2000. Harry van Bommel bezoekt als lid van internationale humanitaire delegatie Irak om einde van economische sancties te bepleiten. Geeft protestbrief tegen dictatoriaal Baath-regime af aan minister van Buitenlandse Zaken Tariq Aziz.

2001

- Januari 2001. Beëdiging George W. Bush tot president van de VS.
- 11 september 2001. Aanslagen in New York en Washington.
- 7 oktober 2001. Begin aanval op Afghanistan.

2002

- 29 januari 2002. Toespraak president Bush ‘State of the Union’; Irak, Iran, Noord-Korea zijn de As van het Kwaad.
- 5 juli 2002. Irak verwerpt nieuwe voorstellen voor de uitvoering van de VN wapeninspecties.
- 23 juli 2002. Geheime vergadering van leden Britse regering, defensietop en inlichtingendiensten over oorlogsvoorbereiding tegen Irak. ‘Bush wil Saddam verdrijven door een militaire actie die gerechtvaardigd wordt met het in verband brengen van Irak met massavernietigingswapens en terrorisme. Maar de feiten en de inlichtingen werden bij het beleid bedacht.’ Notulen van deze bijeenkomst worden later bekend als Downing Street Memos.
- 2 augustus 2002. Irak nodigt VN uit om Hans Blix te sturen om gesprekken over hervatting inspecties te beginnen.

- 19 augustus 2002. VN vragen Irak zich te houden aan de voorwaarden van resolutie 1284 uit 1999.
- 12 september 2002. Bush spreekt algemene vergadering VN toe en meldt het ernstige en groeiende gevaar van Irak en kondigt tevens aan dat de VS dit gevaar zullen aanpakken. Hij maant de VN daaraan mee te doen.
- 24 september 2002. Brits rapport Iraq's Weapons of Mass Destruction: The Assessment of the British Government. In het rapport wordt melding gemaakt van 'aanzienlijke hoeveelheden uranium uit Afrika' en wordt 'onthuld dat de militaire planning van Irak Saddam Hoessein in staat stelt enkele van de massavernietigingswapens binnen 45 minuten in gereedheid te brengen om te gebruiken.'
- 26 september 2002. Amerikaanse minister Donald Rumsfeld beschuldigt Irak ervan Al Qaida te beschermen en massavernietigingswapens in bezit te hebben.
- 8 november 2002. Resolutie 1441 aangenomen. Waarschuwing voor 'ernstige gevolgen' als geen gehoor wordt gegeven aan de resolutie.
- 27 november 2002. UNMOVIC en de IAEA gaan alsnog aan het werk in Irak.
- December 2002. Brief van 12.000 pagina's van Irak aan de Veiligheidsraad met daarin overzicht van alles wat uit het buitenland aan wapenonderdelen en munitie (bestanddelen en grondstoffen) was verkregen. Brief is nog steeds geheim en laat zien hoe Irak over de hele wereld aan zijn spullen kwam.

2003

- 28 januari 2003. President Bush stelt in de State of te Union van 2003 dat de Britse regering heeft achterhaald dat Saddam Hoessein onlangs aanzienlijk hoeveelheden uranium uit Afrika heeft gekocht.
- 31 januari 2003. Ontmoeting Bush en Blair. Geheim memo dat over deze ontmoeting werd opgesteld en dat later uitlekte, meldt dat Bush een aanvalplan had en voorlopige aanvalsdatum op 10 maart vastgesteld. Over een tweede Veiligheidsraadresolutie staat niets vermeld.
- 5 februari 2003. Presentatie Colin Powell in V-raad. Citeerde 'verschillende anonieme Irakese overlopers' dat Irak biologische wapens kon maken en dat in Niger uranium was aangeschaft.
- Maart 2003. Inspecteurs UNMOVIC verlaten Irak.
- 19 maart 2003. President Bush kondigt in televisietoespraak de start van de oorlog aan.
- 1 mei 2003. President Bush meldt dat de missie in Irak is volbracht.
- 30 mei 2003. Diverse hooggeplaatste Amerikanen geven toe dat massavernietigingswapens waarschijnlijk niet gevonden zullen worden. Instelling onderzoekscommissie Iraq Survey Group die feitenonderzoek moet beginnen. Paul Wolfowitz stelt dat het onderwerp van de massavernietigingswapens het grootste punt van overeenkomst was in de regering Bush om Saddam Hoessein af te kunnen zetten en dat "om bureaucratische redenen die veel te maken hebben met de Amerikaanse regering we ons richtten op het punt waarop we het allemaal eens konden zijn, de massavernietigingswapens". Ook de commandant van de Amerikaanse mariniers generaal Conway stelde hetzelfde en geloofde niet dat massavernietigingswapens gevonden zouden worden.
- 17 juli 2003. Toespraak van Blair in Amerikaans parlement waarin hij stelde dat de geschiedenis de VS en Groot-Brittannië zou vergeven zelfs als zij zich hadden vergist over de massavernietigingswapens. Desondanks hield hij met "iedere vezel van zijn overtuiging en instinct" staande dat Irak massavernietigingswapens had.

2004

- 13 september 2004. Powell getuigt voor Senaatscommissie en bevestigt dat de bronnen die de meeste informatie gaven voor de presentatie voor de Veiligheidsraad op 5 februari 2003 “fout” waren en dat het “onwaarschijnlijk” is dat er nog een voorraad van massavernietigingswapens zal worden gevonden.
- 6 oktober 2004. Iraq Survey Group meldt dat er geen bewijs was dat Irak sinds 1991 massavernietigingswapens had gemaakt.

2005

- 8 september 2005. Colin Powell: “Het is een schandvlek. Ik ben degene die het namens de Verenigde Staten presenteerde aan de hele wereld en het zal altijd aan mij blijven kleven. Het was pijnlijk, het is nog steeds pijnlijk.” (Zie voor dit geruchtmakend interview ‘Colin Powell on Iraq, Race, and Hurricane Relief’) http://abcnews.go.com/2020/Politics/story?id=1105979&page=1)
- 15 november 2005. Colin Powell kondigt ontslag als minister van Buitenlandse Zaken aan. Treedt af eind januari 2005 als nieuwe termijn van president Bush begint.

2006

- 7 april 2006. Bush verklaart dat hij volledig begreep dat de inlichtingen fout waren en dat hij net zo teleurgesteld was als ieder ander omdat Amerikaanse troepen er niet in slaagden massavernietigingswapens in Irak te vinden.
- 8 november 2006. Minister van Defensie Rumsfeld neemt ontslag.

Bijlage 2

Overzicht politieke ontwikkelingen in Nederland in de periode 2001 - 2007

- 7 oktober 2001. Nederland steunt oorlog Afghanistan.
- 6 maart 2002. Gemeenteraadverkiezingen. Pim Fortuyn breekt door met Leefbaar Rotterdam en wordt de grootste partij van Rotterdam.
- 16 april 2002. Paars II valt. Bestond sinds 3 augustus 1998. Kabinet, onder leiding van premier Kok, diende ontslag in n.a.v. rapport van het NIOD over de val van Srebrenica in 1995.
- 6 mei 2002. Moord op Pim Fortuyn.
- 15 mei 2002. Tweede Kamerverkiezingen. Lijst Pim Fortuyn 26 zetels.
- 22 juli 2002 – 16 oktober 2002. Regering Balkenende I (CDA – VVD – LPF) blijft 86 dagen aan de macht.
- 12 december 2002. Minister Kamp, sinds 22 juli ’02 minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, wordt tevens minister van Defensie.
- 22 januari 2003. Tweede Kamerverkiezingen.
- 5 februari 2003 – 12 april 2003. Onderhandelingen over CDA-PvdA-kabinet.
  Ketst af op “gebrek aan chemie” volgens Balkenende (en niet op gebrek aan chemische wapens in Irak).
- 20 maart 2003. Begin oorlog in Irak.
- 27 mei 2003 – 30 juni 2006. Balkenende II (CDA - VVD - D66).
- Voorjaar 2003. Discussie over toedracht oorlog en leugens barst los.
- 3 december 2003. Minister van Buitenlandse Zaken De Hoop Scheffer wordt secretaris-generaal van NAVO. Bernard Bot nieuwe minister van Buitenlandse Zaken.
- 2 november 2004. Moord op Theo van Gogh.
- 7 juli 2006 – 22 februari 2007. Balkenende III (CDA - VVD).
- 22 november 2006. Tweede Kamerverkiezingen.
- 22 februari 2007. Balkenende IV (CDA - PvdA - ChristenUnie) treedt aan.

Bijlage 3

Overzicht moties over de oorlog tegen Irak. Ingediend op 18 maart 2003

Motie-Bos verzoekt tot onthouden actieve steun inzet militaire middelen en niet met mensen en materieel aan zo'n interventie bij te dragen en het herstellen van de Europese eenheid (23432, nr. 95).
Voor: PvdA, GroenLinks en de SP. Motie verworpen.

Motie-Zalm/Herben over het op voorhand afwijzen van verzoeken om militaire bijdragen (23432, nr. 96);
Voor: VVD, de LPF, de ChristenUnie en de SGP. Motie verworpen.

Motie-Marijnissen/Halsema over veroordeling van het militair ingrijpen in Irak (23432, nr. 97);
Voor: SP en GroenLinks. Motie verworpen.

Motie-Halsema/Marijnissen over oproep aan de regering van de VS om geen kernwapens in te zetten (23432, nr. 98).
Voor: GroenLinks en de SP. Motie verworpen.

Motie-Halsema c.s. over het opnemen van Irakese vluchtelingen en extra financiële middelen voor UNHCR (23432, nr. 99). Voor: SP, GroenLinks, de PvdA en de ChristenUnie. Motie verworpen.

Motie-Dittrich verzoekt om geen politieke steun te verlenen aan een aanval op Irak (23432, nr. 100).
Voor: D66, de SP en GroenLinks. Motie verworpen.

Bijlage 4

Overzicht van de moties in de Tweede Kamer die oproepen tot onderzoek naar aanleiding van oorlog tegen Irak.

In de periode van juni 2003 tot oktober 2006 werden acht moties ingediend over de aanleiding tot de oorlog tegen Irak. De teneur van al de acht moties is hetzelfde. Er moet hoe dan ook een onderzoek komen. Hierbij de volledige tekst van de eerste ingediende motie in deze serie, gevolgd door de tekst van het verzoek (het zogeheten dictum) van de overige moties.

1. 26 juni 2003. 23432 nr 119. Indiener: Van Bommel (SP) constaterende, dat de regering stelt dat de analyse in het rapport van de Britse inlichtingendienst van het streven van het Irakese regime om in strijd met de resoluties van de Veiligheidsraad capaciteit te verwerven met betrekking tot massavernietigingswapens, alsmede de dreiging die daarvan uitgaat in het licht van de aard van het bewind in Bagdad, overeenstemt met het beeld dat de Nederlandse regering daarvan heeft; tevens constaterende, dat de bevindingen van de Britse inlichtingendiensten dat het Irak van Saddam Hoessein binnen 45 minuten massavernietigingswapens kon inzetten cruciaal waren in de discussie over het acute gevaar van het Irakese regime en dat die constatering klaarblijkelijk overeenkwam met de bevindingen van de Nederlandse Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, MIVD; voorts constaterende, dat in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten parlementaire onderzoeken gaande zijn naar het waarheidsgehalte van deze stelling over de acute dreiging van Irakese massavernietigingswapens; van mening, dat de kwaliteit van deze inlichtingen van cruciaal belang was bij het verkrijgen van steun voor een militaire actie tegen Irak; verzoekt de regering inzage in de terzake doende rapportage van de MIVD teneinde de Kamer een zelfstandig oordeel over deze zaak te kunnen laten vormen. Voor: SP, GroenLinks, PvdA.

2. 28 augustus 2003. 23432 nr 123. Indieners: Koenders (PvdA), Halsema (GroenLinks), Van Bommel (SP) overwegende, dat in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk en in andere landen discussie is ontstaan over informatie ten aanzien van de aanwezigheid en inzetbaarheid van massavernietigingswa pens;tevens, overwegende dat ook de Nederlandse regering deze informatie volgens haar brief van 22 augustus 2003 mede heeft betrokken bij de uiteindelijke oordeelsvorming om deze militaire interventie politiek te steunen na zorgvuldig te zijn getoetst door de MIVD en de AIVD; verzoekt de regering de Kamer te informeren over deze toetsing door de MIVD en de AIVD, wanneer strikt nodig op vertrouwelijke basis. Voor: SP, GroenLinks, PvdA.

3. 19 februari 2004. 29432 nr 1. Indieners: Karimi (GroenLinks), Koenders (PvdA), Van Bommel (SP) verzoekt de regering tot het spoedig instellen van een onafhankelijke commissie met de opdracht tot

onderzoek naar de kwaliteit en de betrouwbaarheid van de inlichtingen en de beoordeling van de inlichtingen en het politieke besluitvormingsproces dat leidde tot de Nederlandse steun aan de Amerikaans-Britse oorlog tegen Irak. Voor: SP, GroenLinks, PvdA, Groep Lazrak en D66.

4. 30 juni 2004. 23432 nr 172. Indieners: Koenders (PvdA) en Karimi (GroenLinks)
besluit tot het instellen van een werkgroep die onbeantwoorde vragen inventariseert en aanbevelingen doet aan de Kamer hoe die vragen het best kunnen worden beantwoord, waarbij een parlementair onderzoek niet wordt uitgesloten. Voor: SP, GroenLinks, PvdA, Groep Lazrak en D66.

5. 25 mei 2005. 23432 nr 191. Indieners: Koenders (PvdA), Karimi (GroenLinks), Van Velzen (SP)
verzoekt de regering de Kamer volledige openheid te geven inzake het complete Irak-dossier.
Voor: SP, GroenLinks, PvdA en Groep Lazrak.

6. 6 oktober 2005. 29521 nr 19. Indieners: Karimi (GroenLinks) en Koenders (PvdA)
verzoekt de regering in dat kader maximale openheid te verschaffen ten aanzien van alle relevante informatie en inlichtingen die een rol speelde bij het besluit om politieke steun te verlenen aan de militaire actie in Irak; verzoekt het Presidium te bevorderen dat de Kamer mede op basis daarvan een werkgroep instelt die deze informatie onderzoekt en de noodzaak van een onafhankelijk of parlementair onderzoek afweegt. Voor: SP, GroenLinks, PvdA, Groep Lazrak en D66.

7. 13 september 2006. 27925 nr 232. Indieners: Van Bommel (SP), Koser Kaya (D66), Koenders (PvdA), Duyvendak (GroenLinks)
spreekt uit, dat een parlementair onderzoek in Nederland naar die informatie alsnog gewenst is; verzoekt de regering hieraan medewerking te verlenen. Voor: SP, GroenLinks, PvdA en D66.

8. 19 oktober 2006. 30800 V nr 32. Indiener: Koser Kaya (D66)
spreekt uit, dat een onderzoek in Nederland naar die informatie alsnog gewenst is; verzoekt de regering hieraan medewerking te verlenen en de Nederlandse steunbetuiging aan de oorlog in Irak te evalueren.
Voor: SP, GroenLinks, PvdA en D66.

Bijlage 5

SP-folder die werd verspreid in de aanloop naar de aanval op Irak.

Dertien redenen tegen een nieuwe oorlog

De Amerikaanse president Bush wil een oorlog tegen Irak beginnen. Hij wil steun van andere landen, ook van Nederland. Maar dat moeten we niet doen. De Nederlandse regering moet zich juist tégen deze oorlog verklaren. Want:

1 Een aanval op Irak zal vele duizenden burgers het leven kosten. Zowel bombardementen als gevechten op de grond zullen veel onschuldige burgerslachtoffers maken. ‘Schone oorlogen’ bestaan niet. De vorige oorlog tegen Irak kostte naar schatting aan 200 duizend Irakezen het leven.

2 Een aanval op Irak is in strijd met het internationale recht. De Amerikanen bereiden een aanvalsoorlog voor waarvoor geen wettige grondslag is. Als we toestaan dat internationale rechtsregels willens en wetens geschonden worden, ziet de toekomst er levensgevaarlijk uit.

3 Een aanval op Irak schept een gevaarlijk precedent. Als Amerika naar eigen goeddunken preventief mag aanvallen, waarom zouden landen als India, Pakistan, Israël, Iran en China dat voortaan niet ook gaan doen? De wereld is vol ernstige geschillen en conflicten. Laten we voorkomen dat oorlog daarvoor als ‘logische’ oplossing wordt gezien.

4 Een aanval op Irak vormt een ernstige bedreiging voor de Verenigde Naties. Als de VN als ‘niet relevant’ worden afgedaan, kunnen we het instituut net zo goed opheffen, en krijgen de sterkste landen voortaan helemaal de vrije hand in het bepalen van de wereldorde.

5 Een aanval op Irak bevordert het recht van de sterkste in de internationale politiek De internationale verdragen over ontwapening, over verspreiding van chemische, biologisch en kernbewapening worden daardoor steeds minder waard. Landen kunnen besluiten, zich beroepend op het recht tot verdediging tegen Amerikaanse dreiging, deze wapens juist stiekem aan te schaffen of te maken.

6 Een aanval op Irak dreigt een keten van oorlogen in het Midden-Oosten te starten. Israël en Turkije zouden hun kans schoon kunnen zien om met respectievelijk Palestijnen en Koerden af te rekenen. Niet alleen bestaat het gevaar dat Irak uiteen zal vallen, maar tevens is de vraag in hoeverre landen als Iran zich direct bedreigd zullen voelen door de aanwezigheid van een enorme Amerikaanse troepenmacht op schootsafstand.

7 Een aanval op Irak zal landen als Iran en Noord-Korea verder in het isolement brengen. De toenadering die tot deze landen in gang is gezet, zal worden beëindigd. Daardoor zullen de spanning en de risico's die zij mede veroorzaken in de internationale politiek toenemen en zullen de barre levensomstandigheden van miljoenen mensen in die landen nog verder verslechteren.

8 Een aanval op Irak dreigt de islamitische wereld verder van het Westen te vervreemden. De gevolgen zullen doorwerken in de internationale verhoudingen maar ook in de integratie van de islamitische bevolkingsgroepen in het Westen.

9 Een aanval op Irak zal leiden tot een toename van het terrorisme. Extremisten zullen veel makkelijker medestrijders kunnen werven in landen als Pakistan, Indonesië en de Palestijnse gebieden maar ook elders.

10 Een aanval op Irak zal leiden tot een enorme prijsstijging van olie, met een wereldwijde recessie tot als gevolg. Zeker als een desperate Saddam met zijn olievelden doet wat hij in Koeweit deed: in de brand steken.

11 Een aanval op Irak zal tot ongekende humanitaire catastrofes en milieurampen kunnen leiden. Als Saddam inderdaad beschikt over biologische en chemische wapens, zoals de Amerikanen beweren, vergroot een aanval alleen maar het risico dat hij tot desastreuze aanvallen met massavernietigingswapens zal overgaan.

12 Een aanval op Irak zal er geen democratisch land van maken dat de mensenrechten respecteert. Een van buitenaf geïnstalleerd marionettenbewind negeert opnieuw de zeggenschap van de Irakese bevolking. Die hoeft ook in de toekomst weinig van de Verenigde Staten te verwachten, gezien de steun die dat land in het verleden gaf aan dictators als Saddam Hoessein, Soeharto, Pinochet, Idi Amin of Moboetoe. En ook nu nog steunt de VS een groot aantal dictatoriale regimes in het Midden-Oosten en Centraal Azië.

13 De dreiging van massavernietigingswapens en de belangen van de bevolking van Irak lijken gelegenheidsargumenten om te verhullen waar het Amerika vooral om gaat: de toegang tot en controle over wat zich onder Irakese bodem en in de regio bevindt: een groot deel van de wereldolievoorraad. Zonder olie zou Amerika zich vele minder druk maken om Irak.